

ТЕЗОВИЙ ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ З КУРСУ «ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Тема. Навчальний заклад як об'єкт управління

Мета лекції: познайомити студентів із процесом прийняття управлінських рішень, розкрити сутність інформаційного забезпечення процесу управління, познайомити із сутністю прямого і опосередкованого шляхів управління. Розкрити суть поняття державного управління системою освіти, познайомити із принципами освітньої політики України, познайомити з діяльністю державних органів, системою загальної середньої освіти. Друга частина лекції передбачає знайомство студентів із функціональними обов'язками посадових осіб загальноосвітніх навчальних закладів, із структурою внутрішнього управління, із загальними принципами управління загальноосвітніми навчальними закладами.

План лекції:

1. Вироблення і прийняття управлінських рішень.
2. Інформаційне забезпечення процесу управління.
3. Прямий і опосередкований шляхи управління.
4. Принципи освітньої політики України.
5. Державні органи управління системою загальної середньої освіти.
6. Типи загальних навчальних закладів.
7. Загальноосвітні програми.
8. Функціональні обов'язки посадових осіб загальноосвітніх навчальних закладів.
9. Загальні принципи управління загальноосвітніми навчальними закладами.

1. Показати, який ряд завдань має вирішити менеджер освіти для вироблення та прийняття управлінських рішень. Розкрити особливості, споріднені групи цих завдань: психодіагностичний, прогностичний і проектувальний.

Так психодіагностичний компонент стосується аналізу вихідного етапу (рівня) розвитку об'єкта та суб'єкта управління. Необхідність об'єднаності менеджера освіти знання стану об'єкта.

Прогностичний компонент завдань найважливіший. Необхідна ґрунтовна наукова підготовка та достойний практичний досвід управління у визначенні діагностики розвитку об'єкта та відповідних змін необхідних елементів системи.

Проектувальний компонент – це заключний етап моделювання, конкретизації управлінської діяльності на певну перспективу. Матеріалізація майбутньої діяльності, її результатів зведених у план, є важливим психологічним механізмом моделювання.

Проектувальний компонент виконує функцію моделювання цілей, моделювання діяльності всіх суб'єктів упродовж певного часу, формуванню основних критеріїв майбутньої оцінки результатів. Всі ці риси характерні для управлінських рішень і тому розробка планів є типовим прикладом розробки управлінських рішень в діяльності менеджера освіти. Потрібно показати, що визначені психологічні компоненти відображають психологічний зміст прийняття рішення.

Студентам слід показати структуру прийняття рішення як вольовий акт із етапами прийняття управлінських рішень.

Для менеджерів освіти існує істотне правило домінування ступеня безпосередньої або опосередкованої для реалізації цільової функції освіти. Суть цього правила полягає в тому, що коли є кілька варіантів управлінського рішення, за остаточне слід приймати те, реалізація якого принесе найбільшу користь або не зашкодить людям, заради яких працює менеджер освіти.

Слід підкреслити, що важливою психологічною специфікою розробки та сприйняття управлінських рішень є те, що «особа, яка приймає рішення, - це система, яка здійснює вибір альтернативи і несе відповідальність за своє рішення».

2. Розкрити роль інформаційних технологій загалом і зокрема суттєвого підвищення якості ефективності управління завдяки застосуванню нових інформаційних технологій. Втілення нових інформаційних технологій обумовлене отриманням необхідної управлінської інформації, яка дозволяє побачити рух кожної дитини в процесі навчання.

Із втіленням НІТ пов'язане більш широке розуміння управління навчанням, яке є не тільки управлінням школою, але і управління процесом навчання кожного учня. Необхідно ознайомити студентів з технічною оснасткою інформаційного забезпечення, а також розподілом ролей вчитель-учень в системі педагогічної діяльності і системою управління.

3. для повного визначення процесу управління в системі освіти необхідно розглянути фактори прямої та опосередкованої дії у зовнішньому середовищі. Незважаючи на те, що перелік цих факторів в основному відноситься до загального менеджменту, вони також стосуються і менеджменту освіти. Потрібно розкрити всі складові внутрішнього середовища, що являє собою певні обставини і фактори всередині організації, які впливають на поведінку працівників і прийняття рішень, тому що ґрунтовне рішення організації передбачає насамперед знання її внутрішнього середовища.

Найчастіше визначають два підходи до аналізу внутрішнього середовища – широкий (комплексний) і вузький (людський). За широкого

підходу до внутрішнього середовища включаються як матеріально-речові, так і людські фактори, а за вузького – акцент робиться виключно на людських факторах.

1. Державна політика в галузі середньої освіти зафіксована у законі України «Про освіту» (1991), зміненому і доповненому в 1996 році, Законі України «Про загальну середню освіту» (1999р.).

Організаційно-управлінським проектом державної політики в галузі освіти є Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Зміст програми визначається як загальними принципами державної політики в галузі освіти, так і об'єктивними даними проведеного аналізу стану тенденцій і напрямків розвитку освіти.

Державний характер управління системою загальної середньої закріплений у системі ряду певних принципів, які визначають основні напрямки, пріоритети освітньої політики, а отже, і характер закладів у країні.

2. Для послідовного проведення державної політики в сфері загальної середньої освіти в Україні створено відповідні державні органи управління: Міністерство освіти і науки, Міністерства і відомства, яким підпорядковані заклади загальної середньої освіти, управління освіти, обласні державні адміністрації, відділи освіти районних (міських) державних адміністрацій. Спеціально установленим центральним органом виконавчої влади в галузі загальної середньої освіти є Міністерство освіти і науки України, яке реалізує державну політику в сфері загальної середньої освіти; здійснює в межах своїх повноважень нормативно-правове регулювання відносин у системі загальної середньої освіти; визначає перспективи розвитку системи загальної середньої освіти (потрібно детально викласти перелік повноважень Міністерства щодо системи освіти України).

Управління освіти при обласних державних адміністраціях, відділи освіти при районних (міських) державних адміністраціях та органи місцевого самоврядування в галузі загальної середньої освіти забезпечують реалізацію державної політики у сфері на відповідній території; контролюють

додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів у галузі освіти, обов'язкове виконання Державного стандарту загальної середньої освіти.

Потрібно акцентувати увагу студентів, що для сучасного стану системи управління освітою характерний процес децентралізації системи управління. Здійснюється перехід від державного до державно-громадського управління освітою.

3. Реалізацію права громадян на загальну середню освіту здійснює загальноосвітній навчальний заклад, який реалізує положення Конституції України, Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту», інших нормативно-правових актів у галузі освіти. Відповідно до освітнього рівня, який забезпечується загальноосвітнім навчальним закладом (початкова загальна освіта, базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта) існують типи загальноосвітніх навчальних закладів I, II, III ступенів.

Студентів потрібно познайомити з особливостями таких загальноосвітніх навчальних закладів як спеціалізована школа з поглибленим вивченням ряду предметів, ліцей, гімназія, колегіум, спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат) з відповідним профілем для дітей, що потребують тривалого лікування та іншими навчальними закладами системи загальної освіти, зокрема позашкільними навчальними закладами: міжшкільний навчально-виробничий комбінат, професійно-технічний навчальний заклад, вищий навчальний заклад I-II рівня акредитації. Ці навчальні заклади поряд із задоволенням певних освітніх потреб паралельно отримують загальну середню освіту.

4. Державні стандарти відіграють значну роль у системі освіти. Вони визначили зміст освітніх програм, що реалізуються в освітніх закладах. Загальноосвітня програма будь-якого загальноосвітнього навчального закладу складається з двох частин. Перша частина *інваріативна* формується на основі Державного стандарту загальної середньої освіти (70% змісту

програми). Це обов'язковий мінімум. Друга частина *варіативна*, вона розробляється загальноосвітнім навчальним закладом і є обов'язковою для громадян відповідної території. Студентів потрібно ознайомити із принципами побудови як інваріативної так і варіативної програм.

5. Діяльність керуючої підсистеми, яка спрямована на реалізацію мети школи шляхом створення умов, необхідних для ефективного розвитку педагогічного процесу називається *внутрішкільним управлінням*. Управління начальним закладом здійснює директор і його заступники. Їх функціональні обов'язки, порядок призначення чи обирання визначаються Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, статутом школи. Для директора, його заступників, інших працівників школи визначені функціональні обов'язки, якими регламентується зміст його діяльності. Ці посадові обов'язки щорічно підтверджуються наказом по школі, що видає директор. Вони мають правову основу і за своїм функціональним змістом направлені на реалізацію завдань навчального закладу. Ефективне чи недостатнє виконання своїх функціональних обов'язків фіксуються різним рівнем контролю і в разі необхідності наказами директора по школі. Логічний, науково-обґрунтований, перевірений практиком зміст функціональних обов'язків, в разі його ефективного і творчого виконання забезпечує високий рівень вирішення завдань покладених на школу. Перелік посад і функціональні обов'язки визначені змістом діяльності навчального закладу і закріплені в Положенні про даний тип навчального закладу і статуті даного закладу.

Студентам потрібно пояснити особливості діяльності кожного типу загальноосвітнього навчального закладу логікою визначення посад і змістом їх діяльності.

6. Управлінська діяльність, як і навчальна, виховна ґрунтується на дотриманні ряду принципів, якими керуються директор і його заступники при виконанні всіх управлінських функцій. Принципи управління – це основне положення, що впливає із закономірностей управлінської

діяльності. Закономірності в управлінні школою це стійкі взаємозв'язки, взаємозалежності між процесом управління і зовнішніми відносно нього суспільними системами й умовами; між компонентами процесу управління і компонентами педагогічного процесу; між компонентами процесу управління.

До основних принципів належать: принципи прогностичності внутрішнього управління; єдності державних і внутрішнього управління; регіонального поєднання централізації і децентралізації; демократизації і гуманізації управління; єдності єдиноначальництва і колегіальності; інформаційної достатності; системності в управлінні.

Необхідно в ході лекцій, на семінарських заняттях, в індивідуальних завданнях та завданнях самостійної роботи студентів детально розглянути сутність принципів управління, на основі яких і здійснюється управлінська діяльність керівника як менеджера освіти.

Основні поняття: зовнішнє середовище, фактори прямої дії внутрішнього середовища, фактори опосередкованої дії внутрішнього середовища. державне управління системою освіти, Державна політика і галузі середньої освіти, державний характер управління системою загальної середньої освіти, принципи освітньої політики в системі управління загальною середньою освітою, державні органи управління середньою освітою, регіональні органи управління середньою освітою, державно-громадське управління освітою, середня загальноосвітня школа, спеціалізована школа, гімназія, ліцей, колегіум, школа-інтернат, спеціальна загальноосвітня школа, школа соціальної реабілітації, внутрішкільне управління, функціональні обов'язки, інваріативна частина навчального плану, варіативна частина навчального плану, закономірності управління, принципи управління. Державне управління освітою та управління навчальним закладом.